

National University of Political Studies and Public Administration

Școala Națională de Studii Politice și Administrație Publică

Școala Doctorală Multidisciplinară

Domeniul de doctorat: Științe Politice

**Navigarea schimbării: diplomația publică chineză
de la puterea blândă (soft) (2004-2012) la puterea inteligentă (smart)
(2013-2022)**

Coordonator: Prof. Univ. Dr. Liliana Popescu-Bîrlan

Autor: Andreea-Maria Pierșinaru

București, 2024

Ascensiunea Chinei ca putere globală, dintr-o perspectivă occidentală, sau „țară majoră” (major-country) din perspectiva chineză, a avut un impact semnificativ în peisajul relațiilor internaționale de la începutul anilor 2000. Pe măsură ce China a avansat în acest nou rol, pe scena relațiilor internaționale, liderii săi au urmărit să proiecteze o imagine pozitivă explorând noi instrumente de comunicare internațională. Unul dintre aceste instrumente este diplomația publică, o formă atipică de diplomație orientată spre influențarea percepțiilor publicului străin. Conștientă de avantajele și importanța acestui instrument occidental, precum și de noul rol pe care îl dezvoltă pe scena internațională, China a elaborat strategii de diplomație publică destinate să influențeze poziționarea sa pozitivă în rândul publicului străin.

Din punct de vedere cultural, leadership-ul chinez, de tip transformațional, se bazează pe principiile filosofiei confucianiste care pune accent pe importanța virtuții și a caracterului moral al liderilor¹.

China își redefinește rolul de putere globală în contextul internațional actual, adoptând noi instrumente de comunicare internațională, cum ar fi diplomația publică, pentru a-și extinde influența. Această strategie se aliază cu conducerea transformațională a țării, bazată pe principii și valori confucianiste. Astfel am elaborat următoarea întrebare de cercetare:

Cum au influențat ideile liderilor chinezi schimbarea strategiilor de diplomație publică de la o formă a proiecției puterii blânde (soft) (2004-2012) la o formă a proiecției puterii inteligente (2013-2022)?

Răspunsul la întrebarea de cercetare este ipoteza tezei. **Ideile liderilor chinezi au influențat strategiile și narativele diplomației publice chineze, trecând de la o formă de proiecție a puterii blânde (soft), folosită în principal în epoca lui Hu Jintao (2004-2012), la diplomația publică ca proiecție a puterii inteligente (smart) caracteristică mandatelor lui Xi Jinping (2013-2022).**

Teza “Navigarea schimbării: diplomația publică chineză de la puterea blândă (soft) (2004-2012) la puterea inteligentă (smart) (2013-2022)” își propune să analizeze tranziția diplomației publice chineze de la o formă de putere blândă (soft) la o **proiecție a puterii inteligente (smart), contextualizând-o în cadrul mai larg al relațiilor internaționale și**

¹ Confucianismul subliniază, nevoia ca liderii să aibă o viziune clară și un simț al direcției. Confucius ne învață că „liderul trebuie să-și ghideze poporul cu virtute și să-i conducă conform ritualului” (Confucius, ca. 475 B.C.E., 1998), ceea ce înseamnă că un lider eficient trebuie să fie capabil să stabilească un cadru etic și moral pentru a ghida societatea. Conceptul de *guanxi*, sau relații interpersonale, este fundamental pentru leadership-ul confucianist. Liderii care practică un stil paternalist, comun în contextul chinez, se concentrează pe bunăstarea celor conduși, stabilind relații de reciprocitate și loialitate, astfel liderii trebuie priviți ca figuri ale autorității morale.

explorând influența liderilor chinezi asupra strategiilor și mesajelor de diplomație publică.

În demersul meu de a testa ipoteza de cercetare, mi-am structurat teza în cinci capitole principale.

Pentru început, am considerat relevant să-mi încep cercetarea cu perspectivele teoretice și revizuirea literaturii de specialitate despre diplomația publică ca formă de proiecție a puterii. Astfel, am introdus, în cadrul teoretic, definițiile termenilor cheie folosiți în cercetarea mea (diplomație publică, limite conceptuale ale diplomației publice, formele de putere, respectiv putere blândă (soft), dură (hard) și inteligentă (smart) (Nye, J.S., 2004, 2011, 2013), (Melissen, J., 2018), (Snow, N., & Cull, N.J., 2020), (Sevin, E., Metzgar, E. & Hayden, C., 2019), atât din perspectivă occidentală, cât și chineză. Am avansat în studiu încercând să înțeleg cum este explicată puterea în diferite teorii ale relațiilor internaționale și modul în care studiul meu s-ar putea integra în dezbaterile academice, explorând diplomația publică ca formă de proiecție a puterii, în tranziție, de la puterea blândă (soft) la puterea inteligentă (smart). Ultimul subcapitol oferă o prezentare concisă a perspectivelor actuale privind evoluția diplomației publice, punând accent pe digitalizarea acesteia și provocările asociate. În urma analizei aspectelor discutate anterior, am constatat că există un decalaj semnificativ în literatură între cercetătorii occidentali și cei chinezi, iar accesul la resurse originale în limba chineză rămâne o provocare.

După consultarea aspectelor relevante prezentate atât în literatura occidentală, cât și a cea chineză, în materie de diplomație publică am ajuns la concluzia că nu există diferențe conceptuale semnificative în ceea ce privește termenul „diplomație publică”. Cercetătorii chinezi analizează diplomația publică din perspectiva conceptelor occidentale, adaptându-le la contextul chinezesc. În plus, în timpul explorării diferențelor conceptuale ale diplomației publice chineze, am identificat termeni precum „propaganda externă”, care continuă să fie reflectați în bugetul guvernamental, spre exemplu. Acest aspect necesită o analiză mai detaliată a inițiativelor de diplomație publică ale guvernului chinez. Evaluând oportunitatea de a studia diplomația publică ca o formă de exercitare a puterii, am găsit justificarea acestei abordări în teoriile relațiilor internaționale care explică diversele forme de putere. Din perspectiva constructivismului în relațiile internaționale, diplomația publică poate fi privită ca o proiecție a puterii blânde (soft power) care își propune să atragă publicul străin prin promovarea culturii și valorilor politice specifice unei țări (Wendt, A., 1999). Constructivismul subliniază faptul că factorii ideatici, cum ar fi convingerile colective modelează interesele și identitățile actorilor pe scena relațiilor internaționale. Prin diplomație publică, țările încearcă să-și construiască o

imagine pozitivă despre ele însele și despre valorile lor pentru a influența percepția publicului străin despre acestea.

Obiectivul principal al acțiunilor de diplomație publică este de a influența pozitiv opinia publică străină și de a conecta cetățenii din întreaga lume. Aceasta se aliniază cu viziunea constructivistă, care susține că identitățile și interesele actorilor sunt construite social și pot fi modificate prin procese continue de interacțiune socială. Prin promovarea schimburilor culturale, a programelor educaționale și a contactelor interumane, diplomația publică își propune să creeze un nivel optim de înțelegere reciprocă și un sentiment de interconectare între cetățeni la nivel global.

Teoria interdependențelor complexe (Keohane & Nye, 1977) completează teoria realistă în relațiile internaționale (Donnelly, J., 2000) pentru a găsi raționament în explorarea acțiunilor diplomației publice ca forme de proiecție ale puterii inteligente (o combinație de putere blândă (soft) și dură (hard)). Prin implicarea directă a publicului străin, diplomația publică creează canale alternative de comunicare, influențând astfel diplomația tradițională între state. Aceasta permite țărilor să abordeze o gamă mai variată de probleme și să dezvolte relații cu diferiți actori, inclusiv organizații neguvernamentale, întreprinderi și grupuri din societatea civilă. În plus, diplomația publică poate contribui la reducerea potențialelor conflicte și la stimularea cooperării într-o lume interconectată. Astfel, diplomația publică poate ajuta la construirea unei societăți pașnice, în care cetățenii sunt mai apropiați și se înțeleg mai bine unii pe alții. Aceasta se aliniază cu perspectiva interdependențelor complexe, care evidențiază importanța instrumentelor non-militare în gestionarea relațiilor internaționale.

Din perspectiva componentei puterii dure (hard) puterii inteligente (smart), caracterizată prin coerciție, am analizat acțiunile diplomației publice chineze prin prisma teoriei realismului relațiilor internaționale conform căreia statele acționează în primul rând pentru a-și asigura propria securitate și a-și maximiza puterea. În acest context, diplomația publică poate fi văzută ca un instrument de consolidare a poziției unei țări pe scena internațională, creând o imagine pozitivă care poate descuraja potențialii adversari și poate atrage aliați – în cazul diplomației publice chineze – contrabalansând narativele occidentale negative despre China. Deși diplomația publică urmărește influențarea opiniei publicului străin prin cultură și valori, realismul subliniază că aceste acțiuni se aliniază intereselor naționale. Prin urmare, deși diplomația publică poate fi o formă de cooperare și dialog, ea este în cele din urmă concepută pentru a servi obiectivelor strategice ale statului.

Luând în considerare tot contextul conceptual expus, diplomația publică este un instrument cu limitări inerente. Poate fi eficient în construirea de relații și îmbunătățirea

imaginii, dar nu înlocuiește capacitățile militare sau economice ale unui stat. În vremuri de criză sau conflict, puterea dură (militară și economică) rămâne fundamentală pentru supraviețuirea și apărarea intereselor naționale.

Astfel, în contextul relațiilor internaționale, se constată că, în special, puterile globale, tranzitează în utilizarea diplomației publice de la o formă de proiecție a puterii blânde (soft power) la proiecția puterii inteligente (smart power). Este așadar și cazul Chinei.

În Capitolul II al tezei, după revizuirea literaturii și a cadrului teoretic, descriu metoda empirică utilizată pentru a testa ipoteza cercetării mele, care susține că ideile liderilor chinezi au influențat strategiile și narativele diplomației publice a Chinei. Această evoluție a trecut de la o formă de proiecție a puterii soft, predominantă în perioada Hu Jintao (2004-2012), la diplomația publică ca proiecție a puterii smart, caracteristică mandatelor lui Xi Jinping (2013-2022).

Folosirea metodelor de cercetare mixte m-a ajutat să trag concluzii asupra întregului studiu, reflectând răspunsurile la întrebarea mea de cercetare: Cum a influențat schimbarea conducerii chineze transformarea strategiilor și narativelor diplomației publice, de la o formă de proiecție a puterii soft (2004-2012) la o formă de proiecție a puterii smart (2013-2022)?

Astfel, în Capitolul III am combinat analiza calitativă a documentelor cu analiza discursului, și am studiat diplomația publică chineză așa cum este reflectată în documentele guvernului chinez, în cele ale Partidului Comunist Chinez (PCC) și în declarațiile publice ale liderilor chinezi. Utilizând aceste instrumente, obiectivul principal al capitolului a fost să analizez mesajele diplomației publice extrase din cele mai importante discursuri ale lui Hu Jintao (2004-2012) și Xi Jinping (2013-2022), explorând așadar influența liderilor asupra acțiunilor de diplomație publică, în vederea evaluării utilizării acestor mesaje cheie în capitolele IV și V, care se concentrează pe analiza diplomației publice chineze în Europa și România.

În continuare, am realizat o scurtă prezentare a politicii externe a Republicii Populare Chineze, având în vedere prioritățile în materie de diplomație publică înainte de Xi Jinping și în timpul mandatului său (2004-2022) pentru observa schimbarea priorităților de politică externă, din perspectiva diplomației publice. Apoi, am identificat o oportunitate pentru cercetarea mea de a analiza bugetul alocat de China în acțiuni de relaționate diplomației publice – așa cum apare pe site-ul oficial al Ministerului chinez de Finanțe – și de a-l compara cu alte bugete locale relaționate diplomației publice (schimburi interpersonale sau bugetul pentru propaganda externă) și de a identifica diferențele privind alocarea bugetară pe ani. Spre sfârșitul acestui capitol, am descoperit că la începutul anilor 2000, eforturile de diplomație

publică ale Chinei s-au concentrat pe promovarea culturii, valorilor și credințelor sale în fața publicului străin. Această abordare de putere blândă (soft power) a fost inițiată de fostul președinte Hu Jintao (2002-2012), care a susținut promovarea culturii ca un instrument principal de menținere a coeziunii interne și dorința de extinde influența internațională a Chinei. Astfel, el a trasat forma preferată a diplomației publice chineze: diplomația culturală. În același context, Hu și-a asumat public proiecția de putere a acestui demers al diplomației publice: putere culturală blândă („cultural soft power”). O inițiativă importantă a strategiei de diplomație publică a lui Hu a fost crearea și extinderea institutelor Confucius la scară globală, urmată rapid de dezvoltarea instituțiilor media deținute de stat, cum ar fi Agenția de știri Xinhua, China Radio International și China Central Television, pentru a transmite poveștile reale cu privire la China și a contracara concepțiile greșite despre aceasta.

Sub conducerea președintelui Xi Jinping, strategia de diplomație publică a Chinei s-a canalizat către o abordare a puterii inteligente, integrând atât elemente soft (atractivitate și persuasiune) cât și putere dură (hard power) - coerciție și motivații financiare. Xi a subliniat importanța proiectării unei imagini pozitive a Chinei, afirmând totodată interesele acesteia pe scena globală. Această tranziție a fost ghidată de dorința Chinei de a face parte din discursul comunității internaționale și din agenda internațională, aliniată cu interesele sale naționale.

Conceptul lui Xi Jinping de „comunitate cu un viitor comun pentru omenire” a devenit o temă centrală în eforturile de diplomație publică ale Chinei, promovând ideea de cooperare cu beneficii reciproce pentru toți membrii comunității internaționale. Aceasta reflectă noul rol al Chinei în relațiile internaționale, ca o țară pregătită să ofere „bunuri publice” comunității globale. Similar, Inițiativa Belt and Road, lansată de Xi în 2013, reprezintă o componentă esențială a strategiei de putere smart a Chinei, combinând stimulentele economice cu atracția culturală.

Din punct de vedere metodologic, în capitolul IV, care se concentrează pe diplomația publică chineză în Europa (2004-2022), am utilizat atât instrumente calitative, cât și cantitative. Capitolul începe prin evidențierea diferențelor dintre relațiile UE-China și cele dintre China și Europa Centrală și de Est, expunând astfel strategiile și instrumentele de diplomație publică folosite de China în aceste două contexte distincte de cooperare. Înțelegerea distincției dintre relațiile UE-China și cele cu Europa Centrală și de Est este esențială pentru a înțelege abordarea complexă a Chinei în domeniul diplomației publice în Europa. Țările din estul Europei, dintre care multe au făcut în trecut parte din sfera de influență sovietică, au o relație istorică unică cu China. După Războiul Rece, aceste națiuni au trecut de la socialism la economiile de piață, deseori privind China ca un model de creștere economică. Această moștenire istorică a stimulat

un sentiment de familiaritate și o înțelegere nuanțată a Chinei, care contrastează cu opiniile sceptice și deseori critice susținute de Europa de Vest și America de Nord. Europa Centrală și de Est cooperează cu China prin inițiative precum formatul 16+1, care urmărește dezvoltarea relațiilor dintre China și țările din această regiune. În schimb, țările occidentale, deși sunt interesate de relațiile economice, adesea abordează China cu prudență, concentrându-se pe probleme legate de drepturile omului, securitate și competiție geopolitică. Această diferență de abordare a condus la o înțelegere complexă a rolului Chinei în Europa de Est, unde pragmatismul economic depășește adesea preocupările ideologice. Eforturile de diplomatie publică ale Chinei în Europa s-au axat pe promovarea schimburilor culturale, a programelor educaționale și a inițiativelor media menite să creeze o imagine pozitivă a țării pe continent. Utilizarea strategică a diplomatiei culturale a permis Chinei să contracareze percepțiile negative și să transmită mesaje favorabile, în special în contextul creșterii sale economice și al ambițiilor sale globale. Creșterea impactului platformelor digitale a transformat peisajul diplomatiei publice, permițând Chinei să interacționeze cu publicul european mult mai direct și eficient. Utilizarea rețelelor sociale și a campaniilor online a permis Chinei să-și difuzeze mesajele și să contracareze dezinformările, în special în timpul crizelor precum pandemia de COVID-19. În ciuda acestor eforturi, diplomația publică a Chinei în Europa se confruntă cu provocări semnificative. Creșterea scepticismului occidental față de China, în special în ceea ce privește chestiunile legate de drepturile omului și tensiunile geopolitice, a complicat eforturile diplomatice ale acesteia. Așa-numita diplomatie de tip „lup războinic” (wolf warrior), caracterizată prin apărarea agresivă a intereselor Chinei, a subminat uneori aspectele mai blânde ale diplomatiei sale publice, ducând la o proiecție suplimentară a puterii dure și reflectând proiecția inteligentă a puterii caracteristice epocii lui Xi.

În capitolul V al tezei, am combinat atât instrumente calitative, cât și cantitative pentru a studia diplomația publică chineză în România (2004-2022). Acest capitol operaționalizează constatările din capitolele anterioare și aplică cadrul de cercetare pentru diplomația chineză în străinătate, folosind România ca studiu de caz.

În prima etapă, am realizat o analiză calitativă a discursurilor, documentelor guvernamentale și ale Partidului Comunist Chinez, precum și a informațiilor disponibile pe site-urile oficiale referitoare la relația bilaterală dintre China și România. Ulterior, am investigat diplomația publică digitală a Chinei în România, concentrându-mă pe Ambasada Chinei, un actor principal în acest domeniu.

Pentru a extrage date numerice, am utilizat o analiză hibridă a datelor, aplicându-se atât pe site-ul web (de exemplu, numărul de articole legate de acțiuni și evenimente relevante pentru diplomația publică), cât și pe pagina de Facebook a Ambasadei Chinei în România (inclusiv numărul de postări, videoclipuri, aprecieri, comentarii și răspunsuri la reacții).

Acest capitol analizează eforturile diplomației publice chineze în România, având în vedere relația tradițională de tip „vechi tovarăș” dintre China și România, care este influențată de statutul României ca membru al UE și NATO, precum și de parteneriatul său strategic cu SUA. Astfel, propunerea de cercetare a tezei mele devine și mai relevantă în contextul dezbaterilor academice, subliniind necesitatea de a examina aceste schimbări semnificative pe scena relațiilor internaționale și impactul lor asupra relațiilor dintre state, dar și asupra interacțiunilor interumane.

De asemenea, se explorează modul în care China își propune să influențeze opinia publică română cu privire la China prin diplomația publică. Comparând diplomația publică chineză în UE cu cea din România, se observă că, deși există elemente comune, cum ar fi accentul pe diplomația culturală și angajamentele economice, există și diferențe specifice în obiective, mesaje și instrumente, influențate de relațiile bilaterale dintre China și România, experiența fostei țări comuniste și apartenența la alianțe precum NATO.

În timp ce diplomația publică a Chinei în UE este mai cuprinzătoare și vizează modelarea narativelor generale despre China, acțiunile din România sunt mai concentrate pe relațiile bilaterale și cooperarea economică.

În ansamblu, teza mea de doctorat poate aduce contribuții semnificative atât teoretice, cât și practice în domeniul cercetării diplomației publice. Din perspectiva teoretică, teza își propune să analizeze concepte precum „diplomația publică” și „puterea” din perspectivă atât occidentală, cât și chineză, explorând modul în care ideile liderilor chinezi au influențat tranziția de la proiecția puterii soft la cea inteligentă prin intermediul strategiilor de diplomație publică, în perioada 2004-2022.

Pe baza constatărilor referitoare la caracteristicile diplomației publice chineze, se pot desfășura studii similare la nivel de țară pentru a observa diferențele și asemănările în utilizarea strategiilor, instrumentelor și mesajelor diplomației publice chineze în diverse contexte naționale. Evoluția diplomației publice chineze de la puterea soft la puterea inteligentă reflectă încrederea și asertivitatea în creștere a Chinei pe scena globală.

Pe măsură ce influența Chinei continuă să se extindă, este probabil ca liderii săi să își perfecționeze și mai mult strategiile de diplomație publică pentru a naviga în peisajul complex al relațiilor internaționale. Înțelegerea dinamicii diplomației publice chineze este esențială atât

pentru cercetătorii din domeniu, cât și pentru specialiștii care doresc să se angajeze în diverse acțiuni cu China, în scopul anticipării viitoarelor sale acțiuni pe scena internațională.